

OPENDOEK

MAGAZINE

---

voor mensen met passie voor theater

OPEN LUCHT

20 JAAR SPOTS OP WEST

**EEN SNELCURSUS
BUITEN SPELEN**

**10 GEBODEN VOOR
EEN GEZONDE STEM**

INHOUD

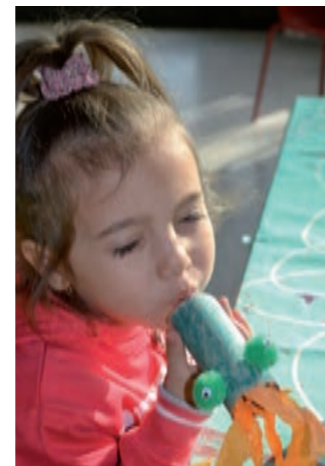
- 3 **Edito**
  - 10 **Het Pleidooi**
  - 17 **De Souffleurs**
  - 23 **Column**
  - 29 **Repertoire**
  - 31 **Cast & crew**
-
- 4 **20 jaar Spots op West**
Festival voor een breed publiek
  - 9 **Tien geboden voor een heldere en gezonde stem**
  - 11 **“Bij openluchttheater sta je middenin de realiteit”**
Compagnie Marius geeft tips voor een geslaagde openluchtvoorstelling
  - 14 **Jonge Oekraïense vluchtelingen welkom op theaterkamp**
  - 16 **Ventileren, ventileren, wie zijn best doet zal het leren**
Prijskaartje ventilatiesystemen doet gezelschappen naar adem snakken
  - 18 **Splitscreen**
Open de lucht
  - 20 **Kunstenaars uit de coulissen**
De archivaris: “Als iets moet worden opgezocht, dan vind ik het gegarandeerd in een minuut of twee.”
  - 22 **Theaterarchieven voor dummies**
Tips van CEMPER om een goed archief te bewaren
  - 24 **Wist je dat?**
Het ruikt hier naar toneel: theater met een luchtje
  - 26 **De Muze**
Interview met Thomas Verstraeten, theatermaker, acteur en beeldend kunstenaar bij FC Bergman

4

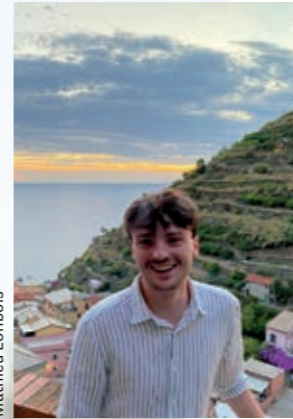
11

15

24

Mathieu Lonbois

EDITO

Zomervibes

Juni. Lentekriebels maken plaats voor zomervibes, en na twee coronazomers is de goesting om uit te breken groter dan ooit. Als we de afgelopen weken als thermometer kunnen beschouwen, dan staat ons een zwoele, zonovergoten tijd te wachten.

Ook al houden veel gezelschappen een zomerpaauze, toch zijn er ook theatermomenten om naar uit te kijken. Zo is er natuurlijk Spots op West, het locatietheaterfestival van OPENDOEK. Na twee corona-edities kan het feest in volle glorie losbarsten in Westouter, van 7 tot 10 juli. Dat is niet de enige reden om te vieren, want Spots op West is al aan de 20ste editie toe! Het festival begon als een idee aan de toeg van een café. Bezielers Frank Verdrue en Sofie Pattyn blikken terug op twee bewogen decennia, én vooruit naar deze editie. Afspraak in de Westhoek?

Wie daar optreedt, kan vast wat tips gebruiken om de stembanden te smeren. Actrice van opleiding en stemcoach Anne Gies deelt haar onmisbaar advies voor een gezonde stem. Nog meer tips krijg je in dit magazine van Compagnie Marius. Kris Von Trier en Waas Gramser spelen al bijna 30 jaar openluchttheater, en geven je een snelcursus buiten spelen, van idee tot praktijk.

Lieve lezer, ik wens je ook naast het podium een deugddoende zomer en hopelijk wat vakantie. En vergeet niet: ook al maak je geen verre reis, geluk vind je ook op je eigen straathoek. Dat weet theatermaker Thomas Verstraeten als geen ander, want zijn eigen stad en straat zijn zijn grootste inspiratiebron.

Genoeg geschreven. Smeer je in, haal een ijskoud drankje uit de koelkast, zet je zonnebril op en ga naar buiten met dit OPENDOEK-magazine onder de arm. Installeer je, sla aan het lezen en laat je inspireren. Dat ga ik ook doen!

Adem in... De zomerlucht smaakt naar mogelijkheden.

MATHIEU LONBOIS
Hoofdredacteur OPENDOEK-magazine

© Liza Renders

OPENDOEK
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:

Redactieadres: OPENDOEK – Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Eindredactie en coördinatie:
Arno Van Den Brulle & Stefaan Deleek
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: © Liza Renders
Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 16.400 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: oktober 2022

Met steun van:

'Amazone' - Theater Aardpaard © Karel De Puyseleir

20 JAAR SPOTS OP WEST

Festival voor een breed publiek

ANDRIES HAESVOETS

Feest! Spots op West blaast 20 kaarsjes uit. Het jaarlijkse locatietheaterfestival in het gastvrije dorp Westouter, regio Heuvelland, is doorheen de jaren uitgegroeid tot een volwaardig festival. Van talrijke theatervoorstellingen tot sfeervolle avonden in de Spiegeltent: tijdens Spots op West is er echt voor ieder wat wils. Frank Verdrú en Sofie Pattyn waren er al van in het begin bij en zijn de bezielers van Spots op West. Hoog tijd om met hen terug te kijken op al die prachtige edities.

Hoe is Spots op West 20 jaar geleden ontstaan?

Frank Verdrú: "Zoals alle goede dingen, is het centrale idee achter Spots op West ontstaan aan de toeg van café 'Het Wit Blad' in Watou. Een café van mijn vriend en graficus Pol Bonduelle. We discussieerden vaak over theater en we vonden het jammer dat de meeste amateurverenigingen vooral onder de kerktoeren speelden en nooit de kans kregen om hun voorstellingen eens op andere plaatsen te brengen. Zo ontstond het idee om een theaterfestival te organiseren voor amateurgroepen die ook eens wat verder van huis willen spelen. Spots op West werd geboren."

Hoe zijn jullie dan concreet te werk gegaan?

Frank: "De eerste editie organiseerden we tegelijkertijd in Watou en in Westouter. De twee volgende edities wisselden we af. Ik ben afkomstig van Westouter en Pol van Watou, vandaar die keuze. Zo'n festival organiseren was natuurlijk veel gemakkelijker gezegd dan gedaan, want op financieel vlak was het moeilijk om iets op poten te zetten. We kregen toen geen steun van derden en na de eerste editie stonden we ongeveer 300.000 frank in het rood. Dat was een serieuze dip, maar we hebben doorgezet en een 'Theatercafé' opgericht, waardoor we toch wat centjes konden recupereren."

Hoe ben jij dan in de organisatie van Spots op West terechtgekomen, Sofie?

Sofie Pattyn: "Ik ben al 31 jaar getrouwd met Frank, dus ik was er van begin af aan bij betrokken. Bij die eerste edities was het vooral bang afwachten hoeveel publiek er zou opdagen. Dat konden zes mensen in Watou zijn tot tien mensen in Westouter. Heel kleinschalig dus."

Wanneer is OPENDOEK er dan bijgekomen?

Frank: "Na een drietal jaren kwam de vraag van OPENDOEK, toen nog met directeur Bernard Soenens, of ze Spots op West mee mochten organiseren. Ik was daar een grote voorstander van, want OPENDOEK had een veel grotere draagkracht dan Pol en ik. Maar Pol vond dat niet zo'n goed idee. Na een vijftal jaar heeft hij om allerlei redenen afstand genomen van Spots op West. Sofie en ik zijn er wel mee doorgegaan en na 20 jaar zijn we nog altijd heel nauw betrokken bij het festival."

Hoe reageerde het dorp Westouter op de komst van Spots Op West?

Frank: "In het begin was dat best moeilijk om zo'n festival in een klein dorp als Westouter te organiseren. Zeker bij de prille samenwerking met OPENDOEK botsten we op wat wrevel bij de inwoners. Dan zeiden ze: "Wat moeten die van Antwerpen hier

komen zoeken?" Maar ondertussen is Spots op West geliefd bij de meeste inwoners. Dat komt zeker ook door de Spiegeltent, waar iedereen vrijblijvend iets kan komen drinken op ons terras en van de muziek kan genieten. We trekken daarmee ook de inwoners aan die niet per se van theater houden, maar wel zin hebben om in een gezellige sfeer iets te komen drinken."

Sofie: "Het is heel belangrijk dat wij als inwoners van Westouter de organisatie van Spots op West voor een deel op ons nemen. Wij zijn het hele jaar door de vertegenwoordigers van OPENDOEK en Spots op West. Wij moeten iedereen in het dorp te vriend houden, zodat we op hun hulp en inzet kunnen blijven rekenen tijdens het festival. Dat betekent dat wij naar zo veel mogelijk activiteiten van lokale verenigingen en organisaties proberen te gaan. Zo gaan we bijvoorbeeld naar de 'kip aan't spit' van de brandweer, want soms hebben we hen nodig om het water aan te sluiten."

WESTOUTER (HER)ONTDEKT

Dankzij Spots op West wordt Westouter natuurlijk extra in de kijker gezet bij een breed publiek. Zo heeft Martin Van Maris het dorpje herontdekt doordat hij zelf regelmatig meespeelde met zijn toneelgroep Theater Maretak. "Tijdens een van mijn motorritjes door Westouter zag ik dat het café 't Peenhof over te nemen was", zegt Martin. "Ik heb niet getwijfeld om een afspraak vast te leggen en heb dit met mijn echtgenote besproken. De weg naar de overname was lang, maar ondertussen baten wij 't Peenhof al meer dan vijf jaar uit." Tijdens Spots op West kan je trouwens als acteur of bezoeker blijven overnachten in het vakantiehuis achter 't Peenhof, maar dan moet je snel zijn.

Frank en Sofie

Een festival voor iedereen

Als jullie nu terugkijken naar al die jaren, waarop zijn jullie dan het meest trots?

Sofie: "Het mooiste aan 20 jaar Spots op West vind ik dat mensen uit zichzelf komen vragen of ze mogen meehelpen op de volgende editie. Spots op West wordt dus echt wel gedragen door het volledige dorp. Het is een heel laagdrempelig festival geworden en spreekt nu een enorm breed publiek aan: van de echte theaterliefhebbers tot mensen die nog nooit naar een theatervoorstelling waren gaan kijken. Dat vind ik een bijzonder mooie evolutie. Zo bereik je mensen die je normaal niet bereikt."

"Na de eerste editie stonden we 300.000 frank in het rood."

Hoe is het artistiek programma van Spots op West geëvolueerd?

Frank: "In de beginjaren waren dat kleine groepjes die kwamen optreden in een ontmoetingscentrum op slechts één locatie. Nu is Spots op West uitgegroeid tot een volwaardig festival, met een gevarieerd programma van theatergroepen uit alle hoeken van Vlaanderen die op verschillende locaties in Westouter optreden. Daarnaast heb je de Spiegeltent, waar 's avonds een groot dansfeest losbarst of muziekgroepjes optreden."

Sofie: "Maar het concept is wel altijd hetzelfde gebleven!"

Frank: "Klopt. Er hebben ook heel wat mensen tijdens Spots op West opgetreden die vandaag een belangrijke positie innemen in het professionele culturele veld. Denk aan dichteres Maud Vanhauwaert of beeldend kunstenaar en acteur Benjamin Verdonck."

Wat maakt dit festival uniek?

Frank: "Speelkansen voor amateurverenigingen zijn beperkt. Tijdens Spots op West krijgen groepen extra kansen om hun voorstellingen te tonen. Alle genres krijgen hier ook een plekje. Dat kan gaan van monologen, komedies en drama's, tot muziektheater, figurentheater... Alles kan. We proberen om een zo breed mogelijke mix van het amateurtheater in Vlaanderen te presenteren."

Sofie: "OPENDOEK heeft het festival een internationaal luik gegeven, waarbij we samenwerken met buitenlandse amateurverenigingen. Dat is superleuk, omdat je op die manier kennismaakt met nieuwe theatergenres. Het verruimt je blik enorm."

Spots op West biedt ook trajecten aan voor jongeren. Wat houdt dat juist in?

Frank: "Met het jongerentraject kunnen jongeren een week voor Spots op West al proeven van theater. Ze krijgen theaterlessen van een regisseur en werken toe naar een toonmoment dat ze ook tijdens het festival spelen. Dat heeft altijd al heel goed gewerkt. Zo zien we bijvoorbeeld regelmatig jongeren terugkomen die tijdens latere edities zelf spelen met hun theatergezelschap tijdens Spots op West. Dat is bijzonder mooi om te zien."

Wie is jullie publiek? Wie komt er naar het festival?

Sofie: "Dat zijn vooral theaterliefhebbers uit Antwerpen en Limburg. Ook heel wat toeristen zakken af naar Spots op West, want onze regio Heuvelland is een populaire bestemming voor veel mensen uit binnen- en buitenland."

Frank: "Ik vind het echt belangrijk dat Spots op West kleinschalig blijft. De sfeer moet vooral goed zitten. We willen helemaal geen 10.000 bezoekers. (lacht) We hebben nog wel wat uitbreidingsmogelijkheden, maar het mag niet te groot worden. En raar maar waar: het minst grote aandeel van de bezoekers of deelnemende gezelschappen zijn de mensen uit onze streek. Dat vind ik persoonlijk wel een beetje jammer."

Spots op West © Katleen Clé

Bolland © Katleen Clé

LEVE DE LIEFDE

Spots op West zorgt niet alleen op artistiek vlak ieder jaar voor een mooi programma. Het festival brengt ook veel mensen bij elkaar en af en toe bloeit daar wel eens iets moois uit. Zo leerde muziekleraar Ronald Vandommele uit Brugge zijn vrouw Katrien Wemaere kennen tijdens een midweek voor muzikanten, georganiseerd door Spots Op West in 2009. "Ik heb die midweek geleid als leraar samspel", zegt Ronald. "Heel wat muzikanten uit de regio waren aanwezig, waaronder Katrien, samen met haar dochter. Na een dag musiceren rond een theaterproject, maakten we er altijd gezellige avonden van. Achteraf kwam Katrien muzikles bij me volgen. Een eerste afspraakje liet niet lang op zich wachten." Ondertussen zijn Ronald en Katrien een gelukkig koppel.

"Zelfs mensen die niet zo cultuurminded zijn, komen toch naar Spots op West."

toenmalige premier van ons land. We hebben toen bij hem thuis een filmpje opgenomen waarin hij Spots Op West promoveert. Uiteindelijk was er in Monaco een stemming en moest de jury op basis van het dossier dat we indienden en onze presentatie kiezen tussen verschillende landen, waaronder bijvoorbeeld Argentinië. Ze kozen uiteindelijk unaniem voor ons."

Frank: "Dat was natuurlijk een fantastische ervaring. Vijftien à twintig groepen van over de hele wereld verbleven dan een week in het kleine Westouter. Zo waren er Australiërs die niet van me weg konden blijven en superenthousiast waren." (lacht)

Sofie: "Er waren ook mensen uit Japan. Ze beleefden een ware cultuurshock en keken met grote ogen naar onze omgeving."

Frank: "Een gezelschap uit Nieuw-Zeeland speelde in de kerk en er zat een naaktscène in hun voorstelling. Ik zag dat er ook iemand van de Kerkraad op de eerste rij zat. Ik dacht dat hij de voorstelling zou stilleggen, maar dat deed hij niet. Integendeel. Achteraf kwam hij tegen me zeggen wat een fantastische voorstelling dit was. Dat is een mooi voorbeeld van grenzen verleggen en dat vind ik ook wel zeer aangenaam."

Van straf talent tot sterke vrijwilligers

Wat was jullie favoriete editie tot nu toe?

Sofie: "Ons hoogtepunt was de internationale editie van Spots Op West in 2015. Frank en ik mochten samen met OPENDOEK Spots op West gaan voorstellen in een grote aula in Monaco. We maakten in die periode ook kennis met Yves Leterme, de

Wat was de moeilijkste editie tot nu toe?

Frank: "De eerste editie, omdat we toen 300.000 frank in het rood stonden." (lacht)

Sofie: "En de twee coronajaren waren natuurlijk ook moeilijk."

Frank: "Maar dat hebben we mooi opgelost met onze theaterwandelingen. Zo bleef dat theatergevoel toch nog een beetje overeind en zijn we niet twee jaar van de radar verdwenen."

Spots op West wordt voor een groot deel georganiseerd door vrijwilligers. Hoe verloopt die samenwerking?

Frank: "We konden gelukkig altijd al rekenen op de vele hulp van vrienden, familie en de behulpzame inwoners. Daar zijn we hen bijzonder dankbaar voor, want geen festival zonder vrijwilligers. Maar het is niet gemakkelijk om vrijwilligers te vinden en dat wordt ook steeds moeilijker. Ik vraag me af hoe dat in de toekomst gaat evolueren."

Sofie: "We proberen er hoe dan ook altijd alles aan te doen om onze vrijwilligers, net als de artiesten en het publiek, in de watten te leggen. Vooral die waardering is het allerbelangrijkste."

Hoe ziet de toekomst van Spots op West eruit?

Frank: "Goh, dat weten we helemaal niet. We bekijken dat liever jaar per jaar en zien dan wel hoe het evolueert. Dit jaar zal het spannend zijn en opnieuw wat zoeken worden na twee jaar coronastilte. Maar we gaan het uiteraard wel extra feestelijk maken met kleine, subtiele dingetjes waaronder een feestelijke receptie."

Sofie: "We hopen dat we nog vele jaren kunnen doorgaan met Spots op West. En we kijken superhard uit naar de feestelijke, twintigste editie!"

Wij ook. Veel succes en proficiat met die 20 jaar!

'La caravane' - La poule aux potes © Katleen Clé

TIEN GEBODEN VOOR EEN HELDERE EN GEZONDE STEM

ANNE GIES EN FRANK WERTELAERS

Spelen in openlucht kent vele uitdagingen, en akoestiek is er daar één van. Maar hoe zorg je ervoor dat je je stem goed gebruikt zonder ze te forceren? OPENDOEK-magazine gaat te rade bij Anne Gies, actrice van opleiding en stemcoach bij VRT. Ze deelt haar 10 geboden voor een gezonde stem. Voor elke acteur, of je nu binnen of buiten speelt.

I BOVENAL, VERZORG JE LIJF

Volgende slaap is belangrijk. Bij vermoeidheid is je stem minder krachtig en instabiel. Is het kil of vochtig weer? Doe een sjaltje om en ga alleen buiten als het echt moet. Geraak je toch verkouden? Al meer dan 100 jaar luidt het advies: dampen met Vicks! Vermoeide stem? Neem dan een lepel Zangerssiroop!

II ADEMEN STAAT BUITEN KIJF

Adem vanuit de buik. Laag en centraal, ter hoogte van je middenrif. Leg bij het oefenen gerust je handen op je buik.

III HYDRATEREN MOET JE LEREN

Drink voor elk optreden lauw water, of bijna warme groene thee. Drink geen koffie, zwarte thee of alcohol, want dat droogt uit. Laat suikerrijke frisdrank links liggen. Wie wil er een plakmond tijdens het optreden? En doof die sigaret, want ook roken droogt de slijmvliezen uit.

IV VERGEET NIET TE ARTICULEREN

Projecteer je klanken zoveel mogelijk naar voren. Laat je onderkaak voldoende vallen en laat die lippen bewegen.

V GERICHT VERTELLEN IS NIET GERING

No nonsense! Spreek natuurlijk, zoals in het dagelijkse leven. Alleen wat steviger.

VI DOE AAN GOEDE STEMPLAATSING

Probeer niet om je stem actief anders te laten klinken. Hoe minder moeite je moet doen om te spreken, hoe beter! Ontdek de deugd van je zachte gehemelte! Dat vind je boven-achter in de mond, net boven je huid. Trek je zachte gehemelte op tijdens het praten! Je stem klinkt dan op haar mooist. Hoe? Door oefening: zing veel opera onder de douche! Doe alsof je geeuwt, of alsof je een aha-erlebnis hebt.

VII OPWARMEN IS EEN MUST

Warm je stem op voor je een volledig toneelstuk speelt. Dat kan je doen door te zoemen, een vorm van resoneren. Zoem van stil naar luid (niet hoger van toon!) en laat de zoem goed weerklinken ter hoogte van je borst. Leg je handen op je borst om de trilling te voelen. Doe na het zoemen hetzelfde terwijl je de 'aaa' aanhoudt.

VIII ONTSPAN, ZORG VOOR DE NODIGE RUST

Praat altijd met ontspannen schouders, hals en nek. Dat is niet alleen goed voor je stem, ook voor je houding: je bent meer aanwezig, interessanter voor je publiek, én je wordt zelfzekerder.

IX WEES BEWUST TIJDENS HET ACTEREN

Luider spreken is niet hoger spreken. Speel met open gelaat. Je kan hiervoor je wenkbrauwen lichtjes optrekken. Wat als je moet roepen? Doe dat vanuit de buik, zeker niet vanuit de keel.

X JE STEM MOET JE EREN

Problemen met je stem? Maar één advies helpt echt: zwijgen en rusten.

OUR LOVE? OP NAAR MEER THEATER IN JE OOR

In Het Pleidooi bezingen theaterliefhebbers een gebruik of tekst die volgens hen dringend vanonder het stof gehaald mag worden. Leen en Koen van Het Geluidshuis, een audioproductiehuis en uitgeverij van hoorspelen, pleiten voor meer theater in je oor.

Beste lezer, we nodigen je uit voor een klein experiment. Nestel je in de zetel, doe je ogen dicht en laat je lief iets fluisteren in je oren; of je kind, of je beste vriend.

Voel je die kleine haartjes op je rug stilletjes omhoog kruipen?

Aah! Luisteren is als liefde.

Audiolekkers verorberen is wat ons betreft de ultieme *me-time*. Helemaal alleen, als een soort derde getuige of vlieg op de muur een verhaal tot leven horen komen heeft iets intiems, iets exclusiefs zo je wil, misschien zelfs iets voyeuristisch, bij momenten zelfs ongepast. Nee, niet ongepast, nooit ongepast. Je hebt toch oortjes bij je?

En niet alleen dat intieme is wat audioverhalen zo aantrekkelijk maakt. Luisteren scherpt ook je verbeelding aan. Het kleurpotlood van je geest tekent de contouren van wat je nooit zult zien. Bij ontstentenis van pixels springt je fantasie in de bres. Je geeft personages vorm in je hoofd. Je vult decors. Je bedenkt zélf hoe iemand stapt, danst of vrijt.

Audio is hot. Het wordt herontdekt. Podcasts en audioverhalen vullen de leemte op die radioproducties hebben geschapen door - vergeef het ons - van het modale radiotoestel een kraantje te maken waar sport, nieuws en muziek uitstroomt. Fijne, diepe gesprekken ruimden plaats voor quizjes. Docu's waren te duur, hoorspelen werden verbannen, er is nu toch tv!

Maar in de ruis van alledag, in het bombardement van beelden, tweets en tv-competities - Sjakamakka's got talent! -, gingen we plots beseffen wat we misten: verhalen. Nee, geen Hollywood of Marvel-formats, maar waarachtige verhalen. Over een Japanner die een telefooncel neerzet waarin mensen met hun overleden geliefden kunnen bellen. Over een onschuldig ter dood veroordeelde en hoe dat is kunnen gebeuren. Over een vrouw die alle lief en leed meemaakt van een koppel bij wie ze per ongeluk twee jaar kan binnenkijken.

En die verhalen horen we graag. Als we onze oren te leen geven aan vertellingen, veroveren ze ons hart, soms sneller dan duizend-en-één beelden. Verhalenvertelster Sheherazade wist de sultaneske goesting van haar ontvoerder te bedwingen en haar nakend *me too*-moment voorgoed op te schorten. Zo krachtig kan een vertelling zijn.

Een stem die je raakt, muziek die je meevoert, je ondergedompeld weten in het geluidsdecor van een canyon, een Franse wijngaard of een Weens salon is heerlijk. Die onderdompeling, dat immersieve, is wat pure audio zo speciaal maakt, waardoor het met niets anders te vergelijken is.

Ook in theaters verovert audio de harten, want samen live luisteren is magisch. Audio als medium op zich, of als smaakmaker: je voegt er een extra laag aan je voorstelling mee toe. Een personage, een ambiance, een soundscape, de stem van God, de duivel of Warre Borgmans, tweestemmig fluitende inktvissen... Breek de begrenzing van je podiumwanden open, want in audio krijg je alles verteld.

Jep, audio is méér dan geoorloofd. Of zoals wij zeggen ge-oor-loved.

Ook deze zomer brengt de podcast Het Bankje theater en kunst tot bij het publiek: je neemt tijdens een wandeling of een fietstocht plaats op een bankje in een van de deelnemende steden en gemeenten en je bent getuige van de meest intieme, bizarre, aangrijpende dialogen die zich (misschien) hebben afgespeeld op de plek waar je zit.

De podcast Het Bankje zal te beluisteren zijn van 1 juli tot 30 september 2022 in gemeenten verspreid over heel Vlaanderen en Brussel. Surf naar www.opendoek.be/hetbankje en ontdek in welke gemeentes je de bankjes vindt! Het Bankje is een initiatief van OPENDOEK naar een idee van Wim Chielens, in samenwerking met Creatief Schrijven en Kunstwerk.

“BIJ OPENLUCHTTHEATER STA JE MIDDENIN DE REALITEIT”

COMPAGNIE MARIUS GEEFT TIPS VOOR EEN GESLAAGDE OPENLUCHTVOORSTELLING

BERNARD SOENENS

In vrijwel elke Vlaamse gemeente vind je wel een toneelgroep die onderdak zoekt in de zaal van een parochie of een café, een locatie die ze vaak delen met andere organisaties. Een gezelschap dat erin slaagt om een eigen zaal uit te bouwen, is de koning te rijk. Maar wat veel groepen soms lijken te vergeten, is dat theater ook buiten gespeeld kan worden. Compagnie Marius slaagt er al meer dan twintig jaar in om met openluchtvoorstellingen te toeren in België en Frankrijk. Met hun ervaring en expertise worden muren overbodig.

Buitengewone meerwaarde

Kris Van Trier en Waas Gramser staan al sinds 1991 samen op de planken, en in 2006 stampten ze Compagnie Marius uit de grond. Hun grote specialisatie: voorstellingen in open lucht. De voorbije tien jaar resideerden ze in het artistieke Middelheimpark in Antwerpen. Hun repertoire bevat namen uit de klassieke toneelliteratuur waaronder Marcel Pagnol, Thomas Bernhard, Samuel Beckett, Pierre August en Charles Dickens.

“De band die je buiten krijgt met toeschouwers is ongelooflijk. Er is geen drempel.”

Compagnie Marius ziet duidelijke verschillen tussen theater in open lucht en in een zaal. “Een theaterzaal houdt de realiteit buiten, bij een open-luchtvoorstelling sta je middenin de realiteit”, vindt Gramser. “Meer zelfs, het is een feestelijk gebeuren, waardoor het heilig huisje dat theater kan zijn neergehaald wordt. In open lucht zit je niet in een afgesloten ruimte, maar gaat het leven om je heen gewoon door. Zo zit je ook als speler echt in die verkwikkende sfeer. Je bent de hele dag buiten en je deelt het moment met de natuur en de omgeving.”

Toch speelt Compagnie Marius elk jaar ook enkele voorstellingen in een zaal. “Dat is altijd even wennen”, zegt Van Trier. “We moeten ons dan vragen stellen die je je in open lucht helemaal niet moet stellen. Wat betekent die aanpassing voor de band tussen spelers

Compagnie Marius © Anneleen van Kuyck

en publiek? Gaan de zaallichten uit tijdens de voorstelling, zodat het publiek in het donker zit, of houden we het licht aan? Zijn de coulissen zichtbaar of niet? Kom je alleen op als jij zelf aan de beurt bent, of ben je als acteur heel de tijd aanwezig op scène?”

“Locatie is alles. Het stuk ‘Manon’ kan je niet aan een rivier spelen, want er is watertekort in haar dorpje”.

Van tekst naar plek

Compagnie Marius kiest ervoor om niet vanuit een locatie te vertrekken, maar wel vanuit een tekst. Alle leden van het gezelschap, jong en oud, lezen mee theaterteksten. Zodra er een akkoord is, volgt een uitgebreide tekstanalyse, een eventuele vertaling, de bewerking en de rolverdeling. Pas dan bespreken ze enscenering en publieksontvangst. “Als het duidelijk is wat we willen vertellen, zoeken we in functie van de gekozen tekst naar een natuurlijke, poëtische ruimte met karakter”, vertelt Van Trier daarover.

Natuurlijk zijn er ook voorbeelden van de omgekeerde werkwijze te vinden. Het jaarlijks kunstenfestival Oerol in Nederland laat kunstenaars vanuit een specifieke inspirerende locatie vertrekken om op en over de plaats in kwestie een werk te maken.

TIP

Denk goed na over wat je wil vertellen. Vertrek je vanuit een inspirerende locatie of ga je na je tekstkeuze op zoek naar de juiste plaats?

“We sturen de organisatoren een beschrijving van de locatie die we nodig hebben. Dat kan het strand, een bos, water, een park, een hangar zijn.” Het is belangrijk om een goed beeld te hebben van waar je precies zal spelen, legt Gramser uit. “De voorstelling ‘Manon’ van Marcel Pagnol kan je

‘Onze wederzijdse vriend’ © Sigrid Spinnoix

bijvoorbeeld niet aan de oever van een rivier spelen, want de voorstelling heeft als uitgangspunt dat er in het dorp van Manon geen water is.”

Zowel Van Trier als Gramser benadrukken het belang van op tijd te beginnen om een locatie te zoeken. “Leg snel contact met de eigenaar. Het kan lang duren vooraleer je de goedkeuring krijgt, zodat je het best aandringt op een deadline en weet waar je aan toe bent.”

Dan begint de praktische organisatie pas echt: een draaiboek maken met alles wat nodig is. Het gezelschap kocht een houten tribune aan, goed voor 250 toeschouwers. Waar die opgesteld wordt, is van cruciaal belang. “We spelen onze voorstellingen meestal bij daglicht, dus moeten we er rekening mee houden waar de zon staat. Zo vermijden we dat mensen in de tribune of de spelers zelf verblind worden”, merkt Van Trier.

TIP

Stel een locatie aanvragen nooit uit en plan zo snel mogelijk een bezoek in.

“Slecht weer? Creatief zijn en relativeren!”

“We gaan ook graag ter plaatse om het omgevingsgeluid te checken, we werken niet met microotjes”, vult Gramser aan. Want waar Toneelhuis in een muisstille Bourla de stemmen van de spelers versterkt, houdt Compagnie Marius het bij de zuivere stem en het geluid dat de locatie zelf voortbrengt. Ook andere technologische ondersteuning, zoals videobeelden of boventiteling, komt er niet aan te pas.

Compagnie Marius heeft ook een verplaatsbaar keukentje gekocht, want bij veel van hun voorstellingen is samen eten deel van de totaalbeleving. Tafels, bestek, glazen, potten, pannen, maar ook regenjasjes voorzien ze zelf. Voor de andere benodigdheden merkt Gramser verschillen op tussen Frankrijk en België. “In Frankrijk zorgt de organisator voor stroom, toiletten en bewaking. Maar hun strengere regelgeving heeft tot gevolg dat de beveiliging één derde van de kostprijs opsloort.”

Door de ervaring van vele jaren, weten Gramser en Van Trier dat organisatoren en overheden uitgaan van de zelfredzaamheid van de theatergroep. “Daarom is het belangrijk om je goed te informeren

en voldoende tijd in te calculeren voor alle administratieve en logistieke rompslomp. Zo kan je voorkomen dat dit ten koste gaat van het artistieke resultaat.”

TIP

Duid een coördinator aan die het productionele en logistieke overzicht bewaart.

Hartelijk welkom

Wanneer dan eindelijk de dag komt dat je kan spelen, mag je ook het publiek niet uit het oog verliezen. Toeschouwers ontvangen is minder vanzelfsprekend bij openluchttheater dan bij toneel in een zaal. Buiten staat het publiek namelijk veel dichter bij het productieproces én de toneelgroep, legt Van Trier uit. “Het eerste wat mensen zien als ze aankomen is onze vrachtwagen voor het materiaal en de tribune. Er zijn niet echt coulissen in de strikte zin van het woord, dus wij lopen daar vaak ook gewoon rond. Theatergangers staan dus meteen in contact met de acteurs, de makers en de crew.”

Die permanente inkijk roept extra vragen op, zeker bij de acteurs. “Leggen we meteen contact? Doen we dat al in onze rol of niet? Hoe sterk leggen we de link met het toneelstuk? Bedienen wij de mensen als ze ons om een drankje komen vragen, of verwijzen we hen door naar de andere medewerkers? Hoe actief mengen we ons als ze blijven napraten? Daar denk je het beste op voorhand over na. Zeker bij onze voorstellingen is dat belangrijk, want het publiek is alles samen regelmatig zo’n vijf uur aanwezig.”

Ook het publiek zelf stelt zich meer vragen bij een voorstelling in open lucht. Hoe geraken ze ter plekke? Waar kunnen ze parkeren? Komen ze beter met de auto of met de fiets? Is het terrein goed begaanbaar? Zijn er vaste zitplaatsen? Mogen ze zelf iets meenemen om te eten of te drinken? Gaat het toneelstuk wel door als het regent? “Je kan op veel van die vragen anticiperen, dus communiceer die antwoorden duidelijk op voorhand. Zo weet iedereen wat er wel en niet kan”, klinkt het.

TIP

Communiceer duidelijk naar je toeschouwers wat ze kunnen verwachten. Zorg voor een goede wegbeschrijving en werk eventueel met een lijst met veelgestelde vragen.

Compagnie Marius © Anneleen van Kuyck

Ondanks alles waarmee je rekening moet houden, wegen de nadelen niet op tegen de voordelen, vindt Compagnie Marius. “De band die je krijgt met je toeschouwers is ongelooflijk, want er is geen drempel. Je beleeft een voorstelling buiten veel meer samen mét het publiek, je staat als het ware op hetzelfde niveau. Zij zien jou, jij ziet hen, je moet er samen door. Ik vind dat prachtig. De sfeer is dan zo ontspannen.”

“Maar ja, natuurlijk heb je buiten alles minder in de hand dan binnen. De weersomstandigheden kan je als theatermaker helaas niet controleren”, lacht Van Trier. “Alles hangt af van de manier waarop je daarmee omgaat. Creatief zijn en relativeren! Ik herinner me bijvoorbeeld dat er eens een hevige onweersbui uitbrak tijdens een voorstelling. Dan nam ik er een paraplu bij, en speelde ik een versnelling hoger, nog altijd met de glimlach. Zo werd het me duidelijk dat wanneer je als speler iets niet erg vindt, het publiek ook wel tegen een stootje kan.”

Heel soms krijgt een voorstelling ook ná het optreden een *happy end*: “In het Antwerpse speelden we eens in een parkje dat gedoemd was om gebetonneerd te worden. Na een week lang voorstellingen was er geen sprake meer van beton. Wat mooi als je zélf ook een betekenis kan geven aan een plek die jou zoveel heeft geboden.”

Musicalkamp Musicalalalalala © Musicalalalalala

JONGE OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN WELKOM OP THEATERKAMP

JOANNA WILS

Vzw Musicalalalalala zette tijdens de paasvakantie de deuren van haar crea- en filmkampen open voor een tiental jonge Oekraïense vluchtelingen. “Onze kinderen kregen de mogelijkheid om nieuwe vrienden te maken, hun Engels te verbeteren en al enkele woorden Nederlands te leren”, vertellen Oekraïense zussen Olena en Mariah. Ze hadden in het verleden plannen om België als toeristen te bezoeken, maar strandden deze lente als vluchtelingen op Belgische bodem.

Olena en Mariah zijn afkomstig uit de regio rond Kyiv, van Boetsja en Irpin. “Onze steden werden vanaf de eerste dag van de Russische inval gebombardeerd. Daarop hebben we besloten om met de kinderen naar Moldavië te vluchten, waarna we naar België kwamen.” Hun echtgenoten moesten in Oekraïne blijven, maar het Belgische bedrijf waarvoor Mariahs man werkt, nodigde de zussen uit in ons land en ondersteunt hen nog altijd.

Rond diezelfde tijd was organisator Lana Van Den Brulle op zoek naar een actieve manier om te helpen, in de plaats van enkel geld te storten. Lana studeert bij voor leerkracht lager onderwijs en werd zo geconfronteerd met jonge Oekraïense vluchtelingen. Ze zag hoe de kinderen in een totaal nieuwe omgeving aankwamen, ver van vriendjes en familie. “Bovendien komen ze vaak terecht in kleinere huizen en tuintjes dan ze gewoon zijn.”

“Dankzij het project voelden we ons echt een deel van de lokale gemeenschap.”

OLENA

Watergewenning

Zo groeide het initiatief om de kinderen te laten deelnemen aan de musical- en creakampen die Lana al enkele jaren organiseert. Het idee was om de kinderen al in kleinere groep te laten wennen aan de taal en de nieuwe omgeving, voor ze in een grote schoolgroep belanden. De paasvakantie leek de uitgaande gelegenheid om de kinderen te laten acclimatiseren.

En zo geschiedde. Lana plaatste een oproep op Facebook en stelde alle overgebleven kampplaatsen open voor Oekraïense kinderen. De stad Dendermonde en twee gastgezinnen gingen snel op het aanbod in. “Zo werd het project iets groter dan oorspronkelijk gepland. We namen extra begeleiding aan en uiteindelijk konden tien Oekraïense kinderen tussen vijf en veertien jaar deelnemen, waaronder de kinderen van Olena en Mariah.”

Een sprong over de taalbarrière

Het was het begin van een uitdagend project. “De eerste dagen waren heel vermoeiend”, herinnert Lana zich. Met sommige kinderen konden de begeleiders in het Engels communiceren, voor andere moest het via Google Translate. “Van het Nederlands naar het Oekraïens ging vlot, maar omgekeerd was het soms moeilijker. Op het dialect van sommige streken is Google Translate niet ingesteld.”

“Uiteindelijk zongen de Oekraïense kinderen zelfs het Nederlandstalige kamplied op een liedje van Spring mee.”

LANA VAN DEN BRULLE

Dankzij ondersteunende gebaren lukte het uiteindelijk wel om de boodschap over te krijgen. Naarmate de week vorderde, waren bepaalde gebaren zelfs al genoeg, en kwamen enkele Nederlandstalige termen er al bij. Aan het einde van het kamp kenden de meeste Oekraïners al een mondje Nederlands. De eerste dagen bleven de Oekraïense en Belgische kinderen tijdens speeltijden nog vooral bij hun landgenootjes, maar het duurde niet lang voor de nieuwsgierigheid de overhand kreeg, vertelt Lana. “Ze hadden geen gemeenschappelijke taal nodig: tijdens het spelen begrepen ze elkaar wel.” Olena voegt toe dat het project ervoor zorgde dat haar kinderen op diepere en meer diverse manieren contact konden leggen met andere kinderen. “Dankzij het project voelden we ons echt een deel van de lokale gemeenschap.”

De oorlog bleef op de achtergrond. Een enkel meisje vertelde in het Engels over de bombardementen en de momenten die ze in een schuilkelder had doorgebracht, maar voor de rest bleef de situatie in het thuisland onbesproken.

Op zoek naar houvast

Lana Van Den Brulle vertelt dat de kinderen niet angstig overkwamen, maar dat ze wel opener en afhankelijkijker waren dan de Belgische kinderen. “Je merkte dat ze naar nieuwe houvast zochten.”

Het project was bedoeld om kinderen bij elkaar te brengen, maar ook sommige ouders leerden elkaar zo kennen. “Moeders uit verschillende regio's en verschillende gastgezinnen hebben elkaar op het toonmoment gevonden.”

Voor de ouders was het niet altijd gemakkelijk om te zien hoe het leven hier gewoon verder ging, alsof er niets aan de hand was. “Maar uiteindelijk waren ze dankbaar dat hun kinderen via dit initiatief weer de kans kregen om echt kind te zijn.”

Muziek van Spring

Naargelang hun leeftijd sloten de kinderen aan bij het crea- of het filmkamp. “De musicalkampen waren volledig in het Nederlands, dat niveau zou te hoog zijn”, legt Lana uit. In de crea- en filmkampen was vertalen geen probleem, waardoor de Oekraïense kinderen volledig betrokken konden worden. “Uiteindelijk zongen de kinderen wel het Nederlandstalige kamplied op een liedje van Spring mee.”

Olena kijkt er ook tevreden op terug. “Onze kinderen hebben een heel positieve en creatieve sfeer kunnen opsnuiven. Ook in de klas op school voelen onze kinderen zich goed, maar elk nieuw project zorgt voor een nieuwe ervaring, veel emoties en een paar vriendjes.”

In juli vinden er opnieuw musicalkampen plaats voor wie graag op de planken staat, en crea-, film- en fotokampen voor wie liever achter de schermen werkt. “Uiteraard blijven de Oekraïense kinderen welkom in juli, maar de ouders hopen dat ze tegen dan teruggekeerd zijn naar hun thuisland”, besluit Lana.

Musicalkamp Musicalalalalala © Musicalalalalala

Niet alleen in België doen Oekraïners aan theater, ook in Kyiv wordt naarstig geacteerd. Het Oekraïens gezelschap ProEnglish Theatre zond op 9 april het theaterstuk ‘The book of sirens’ uit via een livestream op Facebook. De voorstelling is onder meer gebaseerd op De Boekendief, de bestseller van Markus Zusak. Een verhaal over bombardementen, gebracht vanuit een schuilkelder. Wie wacht op een kippenvelmoment, kan de voorstelling nog altijd herbejken. Je vindt het gezelschap ProEnglish op Youtube of Facebook.

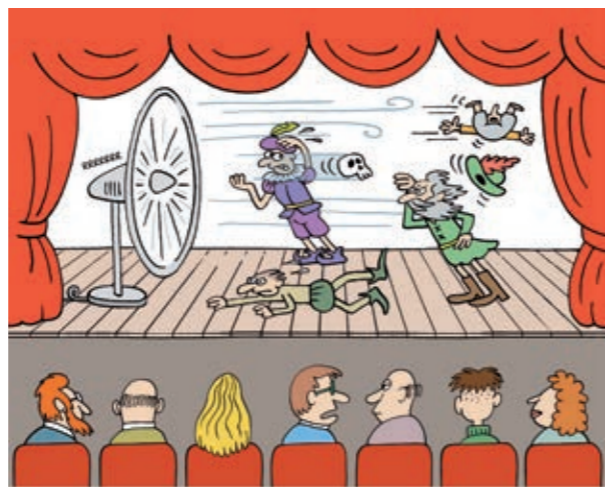
Ook op 9 mei streamde het gezelschap een voorstelling, ditmaal een ‘anti-concert’. Dat concert werd opgebouwd uit gedichten en liedjes die tijdens de oorlog zijn geschreven. Het ziet ernaar uit dat dit gezelschap zal blijven performen zolang het kan.

VENTILEREN, VENTILEREN, WIE ZIJN BEST DOET ZAL HET LEREN

Prijkaartje ventilatiesystemen doet gezelschappen naar adem snakken

MATHIEU LONBOIS

© Dieter Bevers

Goede verluchting blijkt meer en meer het wapen bij uitstek tegen de verspreiding van virussen. Daarom is het een goed idee om een investering in een beter ventilatiesysteem te overwegen. Alleen hangt daar een stevig prijkaartje aan vast, en subsidies krijgen is niet zo eenvoudig. “Wij hebben 120.000 euro neergeteld.”

Volledige sluitingen van theaterzalen moeten we in de toekomst koste wat het kost vermijden, zij het door corona of door andere virussen. Gelukkig is er een effectieve oplossing: investeren in goede verluchting om onze zalen *virus proof* te maken.

EEN ARM EN EEN BEEN

Daarom namen enkele theatergezelschappen al de vlucht vooruit door te investeren in een nieuw of een beter ventilatiesysteem. Alleen kost dat een smak geld, en het overgrote merendeel daarvan moesten de groepen in kwestie uit eigen zak betalen. Zo telde toneelgezelschap Uilenspiegel in Diest 120.000 euro neer voor een nieuw systeem in de zaal en de bar. Zonder de lening die ze kregen van het bisdom was dat nooit gelukt. Bij dat andere toneelgezelschap in Diest, KVT Diest, betaalden ze zo'n 30.000 euro, omdat de aanpassingen aan hun zaal makkelijker waren.

Ook bij theatergezelschap Schoolbond Lier moesten ze even slikken, vertelt bestuurder Maurits Troch: “Wij hebben bijna 50.000 euro geïnvesteerd. Normaal gezien gaan we voor zulke bedragen naar de bank, maar tijdens de coronacrisis hadden we geen inkomsten, omdat voorstellingen niet konden doorgaan. Daarom deden we een beroep op onze

leden, zij hebben een groot deel van het bedrag voorgesloten. We betalen hen nu mondjesmaat terug.” Toch vond Troch de investering de moeite waard, “want als corona opnieuw opduikt, zitten we misschien weer te sukkelen. Nu kunnen we goede lucht garanderen.”

SPAARPOTJE, LENINGEN OF SUBSIDIES

Je hebt dus maar beter een spaarpotje opzij staan, want een nieuw ventilatiesysteem kan oplopen tot enkele tienduizenden euro's, afhankelijk van hoe goed je zaal nu al is uitgerust. Je kan ook proberen om een deel van de kosten op te vangen met subsidies. Als je organisatie een eigen zaal in eigendom of langdurig ter beschikking heeft, dan maak je de meeste kans bij je **gemeente**.

Maar het kan ook zijn dat je recht hebt op subsidies van de **Vlaamse overheid**. Jasper Standaert van het Departement Cultuur zegt dat ventilatiesystemen de komende subsidieronde goed kunnen scoren: “Ventilatie valt zowel binnen de categorie veiligheid (luchtkwaliteit) als duurzaamheid (energiezuinigheid), twee prioriteiten voor Vlaanderen. Het is een goed moment om een dossier in te dienen via kiosk.vlaanderen.be.” Toch zit er nog een fameuze adder onder het gras. Om recht te hebben op subsidies van Vlaanderen moet je

immers bewijzen dat je infrastructuur van **'bovenlokaal belang'** is. Een vage formulering, maar het komt erop neer dat je (publieks-)bereik groter moet zijn dan je gemeente zelf en de omliggende gemeentes. Lokale toneelgroepen maken duidelijk minder kans. Als je twijfelt of het wel de moeite waard is om een aanvraag in te dienen, neem dan contact op met het Departement Cultuur via het contactformulier op www.vlaanderen.be/cjm.

Wie toch op Vlaams niveau subsidies wil proberen los te krijgen: de aanvraagprocedure staat sinds 1 juni online. Op 17 juni is er een infomoment in de Beursschouwburg in Brussel, maar ook later kan je online bij het Departement terecht met vragen. De deadline voor de aanvraag is 1 september.

Extra tip! Een ventilatiesysteem met een hoger debiet kan je energiekosten doen stijgen. In één klap ook investeren in zonnepanelen is dus geen slecht idee. Daar kan je een renteloze energielening voor aanvragen bij het Departement Cultuur van de Vlaamse overheid, en bovenlokaal belang speelt hier geen rol.

DE SOUFFLEURS

HEBBERN DE WEERSOMSTANDIGHEDEN JE WEL EENS PARTEN GESPEELD?

In 1979 brachten we met De Bacchanten (Oostende) 'August August August' van Pavel Kohout op de planken, of liever: in het zaagmeel van een echte circustent! In mei stond die tent nog veilig onder het dak van het toenmalige Mediacenter. Bij de herneming van het stuk in augustus kozen we echter voor de zomerse openlucht. Uitgerekend toen woeedde een hevige storm. Midden in de voorstelling begaf het tentzeil het. In mijn clownskostuum, vechtend tegen de hevige wind, hielp ik de spandraden vast te houden, om zo de centrale mast van de tent neer te leggen en verdere schade te voorkomen. Gelukkig kon het 500 man tellend publiek de tent veilig verlaten. 'August August August' werd zo 'Augustus Augustus Augustus'.

GWEN DEPRez

Ik speelde met het PanTheater het stuk 'Nieuwpoort Kaput' in het kerkje van Oeren in West-Vlaanderen. Het stuk was een relaas van de Eerste Wereldoorlog, dat zich deels afspeelde in de loopgraven en in een dorp vlakbij. Rond de kerk is er een begraafplaats voor Belgische gesneuvelde soldaten. Buiten vroor het stenen uit de grond dus was het ook in het kerkje barkoud. Na de voorstelling kreeg het publiek en het hele theaterteam hete soep uit een enorme kuip die uit een veldkeuken van het leger leek te komen. Gezien de weersomstandigheden was die soep zeer welgekomen voor iedereen!

RONNY VANDERSTRAETEN

Het was een extreem koude periode en tijdens de repetitie was er ook nog eens een defect aan de verwarmingsinstallatie. Ik moest witte wijn in glazen schenken maar... er kwam geen druppel uit de fles. Een groot alcoholpercentage zal er niet hebben ingezet, want de wijn was bevroren.

NICOLE DE SAGHER

Toen we de première van een stuk gingen spelen op een avond in november begon het lichtjes te sneeuwen. Het sneeuwde steeds meer en steeds harder, en toen het stuk moest beginnen, geraakte niemand nog door dat weer. Er zat net iets meer dan twee man en een paardenkop in de zaal... 's Anderendaags speelden we in de namiddag voor mensen van de derde leeftijd, dus moesten we vooraf nog gauw met man en macht zoveel mogelijk gangen sneeuwvrij maken op de parking. Enfin... eind goed al goed.

JOHAN VAN HOLDERBEKE

Tijdens de opvoeringen van 'Bravo! Meneer Bruegel' in Bokrijk in de zomer van 2019 was het extreem warm. We speelden bij temperaturen van soms meer dan 40 graden drie voorstellingen per dag in open lucht. Het zweet liep in beken van je af. Maar als je dan die volle tribunes zag waar de mensen ondanks de zengende hitte toch geboeid bleven kijken, geeft dat een kick die niet te beschrijven valt!

THEO MUTERS

Onze speeldata vallen altijd tijdens de eerste twee weekends van maart, maar enkele jaren geleden was er in die lenteperiode sneeuw en ijzel op de baan. Er waren heel veel annulaties op de dag zelf, maar wij hebben toch gespeeld. Want jawel, er kwam toch een deel moedige theaterliefhebbers opdagen. We speelden uiteindelijk voor een halve of halfvolle zaal, het is maar hoe je het bekijkt.

MARTINE DE JAEGER

© Dieter Bevers

OPEN DE LUCHT

open de lucht
voor de gesloten ogen
voor de hand op het hart
voor de gebeden, de wolken
laat enkele gelukzaligheden vallen
om elke vierkante centimeter
van onze grond te bevruchten
voor de mensen zonder naam
voor de mensen zonder gezicht
ze dragen een ander lichaam
ze verdrinken elke dag dat jij
je niet langer tot hen richt

open de lucht
gooi alle wegen dicht die
inktzwart kleuren als de vacht
van een kat als de nacht
de wegen die elke fractie hoop
uit elke hand op het hart
uit elk gebed slaan.

Openlucht,

open de lucht
open de lucht.

SPLITSREEN

*Amina Belôrf schrijft proza en poëzie.
In 2020 debuteerde ze met 'Zonder
het licht te breken'. Met deze ode aan
de kwetsbaarheid maakte ze een
voorstelling waarbij ze samen met
muzikante Sarah De Wilde poëzie met
muziek laat samensmelten.*

KUNSTENAARS UIT DE COULISSEN

De archivaris

LEEN VAN ENDE

In recensies of bij het publiek krijgen ze nauwelijks aandacht, maar neem hen weg en je theatervoorstelling wordt naakt gespeeld, valt zonder licht of gaat niet eens door. In 'Kunstenaars uit de coulissen' geven we het woord aan de tovenaars in de schaduw van het grote podium. Aflevering 11: de archivaris.

WILLY HERNIE KWB DE LINDE (LEMBEEK)

Willy Hernie

Dat Willy Hernie op handen wordt gedragen bij KWB De Linde Lembeek, is al snel duidelijk: in 2021 organiseerde de toneelvereniging zelfs een heuse Willy-dag om hem in de bloemetjes te zetten.

"Ik ben al sinds 1967 lid van De Linde, dat is 7 jaar na de oprichting. Ook zit ik al sinds 1990 in het bestuur en dat tot de dag van vandaag. Ik heb zelfs net een voorstelling met De Linde Kids achter de rug, want ze zochten iemand om opa te spelen."

Hoe is jullie archief begonnen?

"Door mij. (lacht) Van zodra ik bij de vereniging zat, hield ik alles bij. Ik had al verschillende verzamelingen in mijn kelder staan en hield ook een goed overzicht van alles rond de toneelgroep. Niet alleen programmabladen, krantenknipsels en affiches, maar ook alfabetische lijsten met uiteenlopende info: zo kan ik op elk moment opzoeken wie in welk jaar meespeelde, of wie de techniek deed bijvoorbeeld. Als er iets moet worden opgezocht, dan vind ik het gegarandeerd in een minuut of twee. Zo kan ik zelfs zeggen wat de prijzen waren bij onze jaarlijkse tombola."

© KWD De Linde Lembeek

"Bij het 15-jarig jubileum in 1975 klopten ze bij mij aan. Alles was snel terug te vinden, behalve van de eerste 7 jaar dus, daar is weinig van bewaard gebleven. Daarna begon ik nog betere lijsten bij te houden. Bij het 50-jarig jubileum was het overzicht dan ook snel gemaakt."

"Het archief bewaren is echt mijn rol. Niemand maakte zich er verder zorgen over, want alles werd bijgehouden. Maar ik doe het graag, het is gewoon plezant."

"Als iets moet worden opgezocht, dan vind ik het gegarandeerd in een minuut of twee."

Hebben jullie alleen een papieren archief, of ook digitaal?

"Beide. Ondertussen wordt alles natuurlijk digitaal bijgehouden, zeker de foto's. We houden dat allemaal bij op een externe harde schijf. Het papieren archief digitaliseren is wel een idee waar we mee spelen, dan kan iedereen er ook beter bij. Nu staat alles nog in mijn kelder."

Stel: er breekt brand uit. Wat zou je zeker redden uit het archief?

"Dan toch de doos met diploma's en prijzen die we ooit gewonnen hebben. Aan mijn bureau staan ook twee tassen vol classeurs met de belangrijkste info, die zou ik ook snel meepakken."

TDM vaandel 1874 © Theater De Moedertaal

STAF SOLI & MIEKE MESKENS THEATER DE MOEDERTAAL (MECHELEN)

Theater De Moedertaal viert in 2024 hun 150ste verjaardag. Een impressionant jubileum en een uitgelezen kans om samen met Staf Soli en Mieke Meskens in de rijke geschiedenis van de vereniging te duiken.

"Het stond al zeker 10 jaar op onze to-do-lijst om eens in de archieven op zolder te duiken. Maar je kent het wel: die klus moest dan in de zomermaanden gebeuren, want het was anders veel te koud op zolder. Ook mochten er geen voorstellingen gepland staan, zodat we de foyer konden innemen met het materiaal. Net te veel voorwaarden om er sneller werk van te maken. Mieke (PR bij Theater De Moedertaal) gaf uiteindelijk de laatste duw en zo begonnen we aan een zeer uitgebreide taak die nog altijd niet afgerond is."

"Dankzij de rommel op de zolder bleef gelukkig een groot deel van het archief bewaard. Niemand wist nog wat er lag en stak. We ontdekten het met mondjesmaat en onze oren flapperden enthousiast wanneer we de omvang en de waarde ervan zagen. We hebben ook een droge zolder en geen muizen of ander ongedierte, ook dat was een meevaller."

Hoe gingen jullie verder te werk, eens het materiaal uit de zolder was?

"Eerst deden we een grove triage, want we hadden bijvoorbeeld genoeg affiches om de hele foyer mee te behangen. (lacht) We deden ook enkele schenkingen aan het Stadsarchief. Ook zij vonden dat het een indrukwekkende collectie was. Dat hoeft niet te verbazen als je weet hoe lang we al bestaan. Voor de opkomst van de televisie had Theater De Moedertaal zelfs meer dan 1.000 leden. Het was echt een instituut in Mechelen."

"Verder riepen we de hulp van professionals in. Buiten het Stadsarchief contacteerden we ook schatters die gespecialiseerd zijn in erfgoed en bewaring. Zij hielpen ons keuzes te maken, want niet alles is even zinvol om te bewaren."

"Ook met CEMPER, het Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed, werkten we samen. Je moet namelijk met veel zaken rekening houden om je archief goed te bewaren: zo investeerden we in zuurvrije dozen om alles optimaal bij

te houden. We hebben geprobeerd de bewaring zo goed mogelijk aan te pakken, zodat alles nog zeker 100 jaar meekan. Al blijft de zolder niet de meest ideale plek vanwege de temperatuurschommelingen, alles staat er tenminste samen."

Wat waren de grootste verrassingen?

"Veruit de grootste verrassing was ons oud vaandel. Blijkbaar zat dat goed weggestoken in een kist op zolder. Zo goed dat het nog in uitstekende staat was, maar een restauratie zou wel mogen. De experts die we hadden ingeschakeld, konden ons vertellen hoe dit stuk over de jaren heen aangepast was, hoe er veranderingen en toevoegingen aan gedaan waren. Dat is natuurlijk enorm interessant. Mocht er ooit een brand uitbreken, dan is dit zonder twijfel het stuk dat we redden."

"Nog een aangename verrassing was de vondst van ons kasboek. Dat dateert uit 1899, en is meteen ook het oudste stuk dat we bezitten, want ons gezelschap zag het licht in 1874!"

Hoe zien jullie het vervolg van jullie archief?

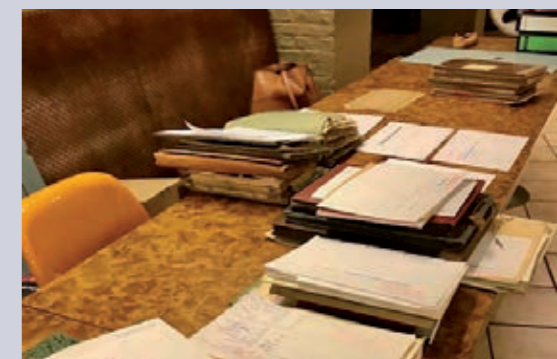
"Door de coronacrisis zijn onze middelen stilgevallen. We staan aan de vooravond van onze eerste voorstelling in twee jaar. Eens alles weer wat normaal begint te lopen en we opnieuw voldoende inkomsten genereren, willen we de restauratie van het vaandel starten. Ook het digitaal toegankelijk maken van het papieren archief via een database staat op de agenda. We streven naar een archief dat makkelijk te gebruiken is, een archief dat leeft."

"Mocht er ooit een brand uitbreken, dan zou ik zeker ons vaandel redden."

STAF SOLI, THEATER DE MOEDERTAAL

"Zo creëren we de ideale omstandigheden voor iemand die een boek wil schrijven over onze geschiedenis. Wijlen onze oud-voorzitter Arthur van Assche verwerkte het eerste deel van die geschiedenis al in een prachtige publicatie. Voorlopig ligt de rest van het verhaal nog te wachten op een schrijver."

"De belangrijke datum waar we naartoe werken is 2024. De stad Mechelen biedt de kans aan verenigingen om in het Hof van Busleyden een pop-up tentoonstelling te organiseren naar aanleiding van speciale jubilea. Bezoekers zullen dan een unieke inblik in onze geschiedenis en archief krijgen."

Archief © Theater De Moedertaal

THEATERARCHIEVEN VOOR DUMMIES

Tips van CEMPER om een goed archief te bewaren

LEEN VAN ENDE

Viert je theatervereniging een jubileum, zwaait een van de leden af, of zijn jullie gewoon nieuwsgierig naar de geschiedenis? Archivarissen Staf Soli, Mieke Meskens en Willy Hernie geven het goede voorbeeld. Tijd om de handen uit de mouwen te steken! Mariet Calsius van CEMPER, het Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed, deelt deze tips & tricks om het archief van je vereniging uit de grond te stampen of een nieuw leven in te blazen.

WAAROM ZOU JE EEN ARCHIEF BEWAREN?

Vaak leidt een speciale gebeurtenis tot de keuze om je met het archief bezig te houden. Maar daar hoeft je natuurlijk niet op te wachten om in jullie collectief geheugen te duiken.

“Begin niet pas twee weken voor je 50-jarig jubileum aan de archivering.”

Het kan even duren om alles te verzamelen en een goed overzicht te krijgen. Hou daar rekening mee als er een feestelijke datum aankomt.

“Als je collega ziek is, moet je ook goed gebriefd kunnen worden.”

Denk na over de overlevering van al het materiaal naar volgende generaties bij de vereniging. Als anderen niets terugvinden, kan er kostbare informatie verloren gaan.

WAT HEB JE ALLEMAAL IN JE ARCHIEF?

Onderzoek wat je vereniging allemaal heeft. Dat kan een hele klus zijn als het archief over verschillende locaties verspreid zit.

“Inventariseer elke locatie. Bijvoorbeeld: op de tweede plank links in de kelder ligt een doos met alle spelerslijsten van 2013-2014.”

Zodra je weet wat waar ligt, kan je in een volgende stap keuzes maken. Ook heb je nu een beter zicht op waar de pijnpunten zitten: staan er papieren dozen in een vochtige kelder? Dan moet je ervoor zorgen dat het materiaal een betere bewaarplek krijgt.

Is archivering in jullie vereniging een heet hangijzer? Rep je dan als de bliksem naar de Praktijkwijzer van CEMPER! (www.cemper.be/praktijkwijzer)

WAT GA JE ALLEMAAL BEWAREN?

Na de inventarisatie volgt natuurlijk de keuzestress. Wat bewaren we, wat schenken we en wat gooien we weg?

“Er is een verschil tussen erfgoed en nostalgie.”

Vind je het moeilijk om zelf keuzes te maken? Organisaties zoals CEMPER helpen je bij het maken van keuzes. Zij hebben ook expertise om de waarde van bepaalde zaken in te schatten. Sommige administratieve documenten moet je namelijk bewaren, maar het wordt natuurlijk moeilijker te kiezen bij wat je mag of kan bewaren.

HOE BEWAAR JE ZO GOED MOGELIJK JE ARCHIEF?

Dit onderdeel is het meest uitgebreid. Er zijn namelijk veel regels rond goede bewaring. Afhankelijk van de middelen die je voorhanden hebt, zit hier een enorme variatie in.

“Foto's op Dropbox, bezoekerslijsten op Drive en programmablaadjes op de zolder 5 kilometer verderop.”

Je mag gerust je archief verspreiden over alle mogelijke platformen, als je het overzicht maar bewaart.

“Nagel boven de scène de geboden van jullie archivering.”

Goede afspraken maken goede vrienden. Die afspraken moeten dus makkelijk terug te vinden zijn. Zo blijft je archief ook overzichtelijk en makkelijk te raadplegen.

“Zet de friteuse van het jaarlijks mosselvestijn niet naast de prijzenkast met prestigieuze diploma's.”

Waar je het archief bewaart, is minder van belang dan hoe je het bewaart.

Column DE STADSTHEATERMAKER

ALEXINE JEURISSEN

De laatste maanden kunnen we eindelijk weer zorgeloos naar het theater. Ik had verwacht dat de heropbloei van cultuur meteen een feit zou zijn en dat theatertickets zouden verkopen als zoete broodjes. Toch stel ik vast dat de rijen in de zalen waar ik al langsging leger blijven dan ik had gehoopt. De meeste mensen lijken hun luie zetel te verkiezen boven een steengoed theaterstuk.

Problemen vaststellen kan iedereen, dus denk ik al even na over een oplossing. Misschien moeten we de drempel naar het toneel drastisch verlagen. Wat als we het theater weghalen van dat podium tussen de vier muren en het naar de mensen brengen? Als Mohammed niet naar de berg komt, dan moet de berg maar naar Mohammed!

Stel het je even voor. Je wandelt op een zwoele zomeravond door de stad. Plots hoor je in de verte dragende stemmen, geroezemoes, consternatie. Je volgt het geluid en komt terecht op je stadsplein. Mensen zitten op klapstoeltjes, liggen er op picknickdekens, anderen lopen voorbij, of vertrekken, niemand hoeft te betalen voor wat ze zien. Ze sippen van een glaasje wijn of knabbelen op nootjes. Alle ogen zijn gericht op een groepje acteurs. Hun stemmen betoveren je, hun enthousiasme beroert. Je kan niet anders: je blijft kijken.

Dat klinkt misschien als een idylle. Van welk toneelgezelschap kan je verwachten dat ze zomaar, gratis, een voorstelling in openlucht spelen? Toch hoeft het niet onrealistisch te zijn.

Laten we even de mosterd halen bij de poëzie, bij een functie die meer en meer steden en gemeenten aanspreekt: de stads- of dorpsdichter. Een dichter in dienst van en betaald door de gemeente, die poëzie in het straatbeeld krijgt. Denk aan de gedichten van oud-stadsdichter van Antwerpen Maud Vanhauwaert, die zelfs op kerktorens en scheepscontainers verschenen. Of aan het collectief stadsgedicht in Roeselare, waarbij Edward Hoornaert uit talrijke inzendingen een gedicht samenstelde voor en door de stad. Deze dichters zorgen via poëzie en kunst voor verbinding tussen mensen. Als je het mij vraagt, kunnen we die lijn perfect doortrekken naar het theater.

We introduceren: de stadstheatermaker. Een acteur, een regisseur of een gezelschap dat voor een jaar of twee, in dienst van de gemeente, toneel heel dicht bij de inwoners brengt. Door opvoeringen op pleinen, of door leegstaande gebouwen in de stad te transformeren tot een podiumlocatie, waar iedereen regelmatig gratis welkom is. Door toneelgroepen bij te staan met raad en daad. Of door de eigenheid van de stad nog meer karakter te geven en oude stadslegendes om te zetten in spel. Denk aan de legende van de Fiere Margriet in Leuven, of aan het Antwerps verhaal van weesjongen Nello en zijn hond Patrasche.

De voordelen voor de gemeente en haar inwoners zijn legio, en ook voor het klassieke theater kan dit stimulerend werken. Wie op een laagdrempelige en toegankelijke manier met theater in contact komt, wordt geprikkeld en zal sneller geneigd zijn om onze cultuurhuizen op te zoeken. Dan voel ik me volgende keer misschien iets minder eenzaam in de zaal.

HET RUIKT HIER NAAR TONEEL

WIST JE DAT?

THEATER MET EEN LUCHTJE

DOMINIC DEPREEUW

Over theater in open lucht is al veel verteld. Maar hoe zit het met de lucht in het theater? Daar hebben wij in deze rubriek een neus voor. Hieronder vijf leuke weetjes over theater waar een luchtje aan zit, in geuren en kleuren verteld.

1 LUCHTZIEK

Het gebeurt niet vaak dat toeschouwers kokhalzend de theaterzaal verlaten. Bij de voorstelling 'Kroniek, of een man ligt dood in zijn appartement sinds 28 maanden' van NTGent in 2016, was dat wél het geval. Het stuk is gebaseerd op waar gebeurde feiten. In 2005 werd in Genève het lichaam van een man gevonden. Hij lag al 28 maanden levenloos in zijn appartement. De man had familie, collega's en burens, werd behandeld bij een dokter en toch werd zijn overlijden niet opgemerkt. Na meer dan twee jaar beukte de politie de deur in van zijn appartement en stootte binnen op een luguber tafereel.

Om dit verhaal voor de theatervoorstelling kracht bij te zetten, creëerde de Frans-Belgische parfumeur Louison Grajcar een luchtje dat de lijkgeur moest benaderen. Die geur werd op waaiertjes gespoten, die werden uitgedeeld aan het publiek. Sommige bezoekers walgden zo van de geur dat ze misselijk de zaal uittronden. Je kan zeggen dat het een doeltreffende manier was om lucht te geven aan de problematiek. Misschien toch iets té.

2 GEBAKKEN LUCHT

Je kan ook met lekkere geurtjes iets bereiken in het theater. Dat beweert tenminste de Nederlandse firma Sense Company. Die verkoopt een gamma aan luchtjes die je via verstuivers kan verspreiden in een theatergebouw. Er zijn luchtjes die geschikt zijn voor de parkeergarage, weer andere voor de foyer, de theaterzaal, de toiletten, en ga zo maar door. Het Sense-geursysteem biedt aroma's als *Citrus Air* en *Winter Air* om de eetlust op te wekken in de lunchroom, of *Jamin Air* en *Hyacinth Air* voor een ontspannen, aangename sfeer in de zaal. Als je de reclame mag geloven "beleven de bezoekers alles beter, waardoor ze sneller zullen terugkeren. Ook kun je je hiermee onderscheiden van andere organisaties waardoor de omzet vaak stijgt".

Die omzetstijging zal je wel nodig hebben om de factuur te betalen van deze stevige portie gebakken lucht.

3 UIT DE LUCHT GEGREPEN

Ook figuurlijk kan er een luchtje zitten aan een optreden. Dat is zeker te zeggen over het manoeuvre van de Nederlandse acteur Jules Croiset in 1987. Hij is op dat moment een van de mensen die de opvoering wil verhinderen van 'Het vuil, de stad en de dood' van Rainer Werner Fassbinder. Dat moet de afstudeervoorstelling worden van de jonge regisseur Johan Doesburg.

Een van de personages in dat stuk is een rijke Jood en dat stuit op kritiek. Aan de ene kant staan zij die vinden dat het stuk antisemitisch is en daarom verboden moet worden. Aan de andere kant staan de mensen voor wie de vrijheid van meningsuiting boven alles gaat en vinden dat geen enkele kunstuiting verhinderd mag worden. Enkele bekende namen mengen zich in de discussie en de herrie rond de voorstelling krijgt veel mediabelangstelling. Alles komt tot een kookpunt wanneer eind november 1987 onder andere tv-maker Frits Barend, acteur Jules Croiset, econoom Arnold Heertje en cabaretier Freek de Jonge dreigbrieven ontvangen. Ze moeten voor hun leven vrezzen en duiken onder met hun gezinnen.

Het wordt nog ingrijpender wanneer begin december in het nieuws komt dat Jules Croiset in België is ontvoerd door neofascisten. Na een dag weet hij te ontsnappen uit een rioolbuis in Charleroi. Zijn ontvoerders hebben een hakenkruis op zijn borst gekerfd en een briefje bij hem achtergelaten met nieuwe dreigementen aan de 'jodensympathisanten'.

Maar de Belgische politie doorprikt dat verhaal en op 5 januari 1988 bekent Croiset aan de Brusselse politie dat hij zijn ontvoering zelf in scène heeft gezet. Ook voor de dreigbrieven is hij in z'n eentje verantwoordelijk. Van betrokkenheid van neonazi's is geen sprake. Nu weten we wel dat je als acteur moet doen alsof. Maar je kan het ook te ver drijven. De hele actie is uiteindelijk een slag in de lucht geweest.

In 2002 kan de voorstelling uiteindelijk toch spelen, bij Het Nationale Toneel en alsnog onder leiding van Johan Doesburg.

Demonstratie in Rotterdam tegen opvoering Fassbinders 'Het vuil, de stad en de dood' © WikiMedia

4 GEEN VULTJE AAN DE LUCHT?

Andersom kan gelukkig ook: gewoon een voorstelling maken die onkreukbaar is, maar die wel gaat over zaken waar een luchtje aan zit. Dat is de specialisatie van het Nederlandse theatergezelschap De Verleiders, met in zijn vaste kern enkele grote namen als Pierre Bokma en Victor Löw. In de voorstellingen van De Verleiders zitten terugkerende thema's als verleiding en hebzucht. De titels zeggen voldoende: 'De casanova's van de vastgoedfraude' (over de grootste fraudezaak die Nederland heeft gekend), 'De val van een super-man' (over een boekhoudfraude bij Ahold), 'Door de bank genomen' (over het bancaire systeem), 'Slikken en stikken' (over het zorgstelsel).

Een Belgische tegenhanger van De Verleiders laat vooralsnog op zich wachten. Nochtans zijn er onderwerpen genoeg. Wij suggereren alvast 'Een Toffe Jongen' (over De Clerck en Beaulieu), 'Als de muren konden spreken' (over Lernout en Hauspie) en 'Let's go Urban' (een krasse dansvoorstelling waar rijkelijk met subsidiegeld wordt gestrooid).

Odeur du théâtre du Châtelet Acte 1

5 LUCHT IN FLESJES

Het prestigieuze Théâtre du Châtelet in het hartje van Parijs pakte onlangs uit met een welriekende primeur. Toen het 19de-eeuwse theater na een grondige renovatie werd heropend op 13 september 2019, lanceerde het een eigen parfum: 'Odeur du théâtre du Châtelet Acte 1'. De geur, ontwikkeld door Japans modehuis Comme des Garçons, samen met het laboratorium American International, is geïnspireerd op het aroma in de theaterzaal: de fluwelen fauteuils, het podium, de lichten, de rookbommen, het plezier van het publiek... Volgens de initiatiefnemers is het resultaat een bloemige en houtachtige geur, die geschikt is voor zowel mannen als vrouwen. De 200 milliliterflessen met het parfum zijn te koop aan de kassa van het theater voor het luchtige bedrag van 120 euro. De opbrengst moet helpen om de producties te financieren. 'Odeur du théâtre du Châtelet Acte 1' is ook te vinden in enkele parfumerieën in Parijs, Londen, New York, Los Angeles en Singapore. Een wereldtournee met een geurtje, zeg maar. Of hoe je met een luchtje ook poen kan scheppen.

DE MUZE

INSPIRATIE OP DE STRAATHOEK, MET THOMAS VERSTRAETEN

BRITTA ROELANTS

In De Muze komen theatermakers aan het woord die het theater in de vrije tijd kunnen inspireren. Voor dit nummer is dat Thomas Verstraeten, theatermaker, acteur, beeldend kunstenaar en deel van compagnie FC Bergman.

Een parade van 1.000 Antwerpenaren op Linkeroever, een pop-up nachtwinkel in de Bourlaschouwburg, een re-enactment van straatartiesten in een theaterzaal... De stad loopt als een rode draad door alle projecten van Thomas Verstraeten. In 'Familiestraat', een van zijn laatste projecten, bouwde hij zijn eigen straat na uit karton. "Misschien heeft die banaalheid, de gewooneid die je rondom je ziet, een even grote vertelkracht als Shakespeare."

Wanneer voelde je dat theater je roeping was?

"Toen ik in de middelbare school zat, ben ik schooltoneel beginnen spelen. Dat was voor mij ongelooflijk bijzonder op vele manieren. De begeleiding kon mij enorm enthousiasmeren en motiveren. Vanaf dat moment wist ik dat ik iets met theater wilde doen."

"Later kwam ik in de toneelklas van Dora Van der Groen terecht. Na twee jaar moest ik mijn jaar opnieuw doen en ben ik uiteindelijk gestopt. Daarna ging ik beeldende kunsten studeren. Acteren was dus lang mijn passie, maar dan is dat helemaal verschoven. De wereld van de beeldende kunsten was heel bijzonder om in terecht te komen. Zo laveer ik sinds mijn vijfentwintigste tussen deze twee werelden."

Thomas Verstraeten © Wannes Cré

'Familiestraat' © Wannes Cré

Aan welke kant van de scène sta je nu het liefst?

"Het is sowieso fijn om op de planken te staan. Bij FC Bergman speel ik ook nog af en toe zelf, maar het is niet langer mijn doel om daarin te excelleren. Het gaat meer om het meemaken. Ik leg mezelf die druk niet meer op om heel goed te zijn. In 'Familiestraat' figureerde ik mee, omdat dit project over mijn eigen straat ging. Het is op die manier fijn om op scène te staan zonder de druk om te excelleren."

'Familiestraat' is een voorstelling over je straat, met de bewoners.

Waar komt de inspiratie hiervoor vandaan?

"Het is begonnen vanuit de liefde voor mijn straat, de plek waar ik nu ongeveer zes jaar woon. Die straat is gelegen in Antwerpen Noord, de Seefhoek. Een wijk die men gemakzuchtig als een 'probleemwijk' aanduidt. Ik vind dat echter allesbehalve het geval. Ik zie hier enorme kansen, enorme mogelijkheden en enorme poëzie."

Wat maakt je straat dan zo bijzonder?

"Verschillende werelden leven hier naast en door elkaar. Hier wonen mensen die er al hun hele leven wonen, maar ook jonge gezinnen die gevlucht zijn uit de binnenstad door de torenhoge huizenprijzen. Er is een kerk en een moskee, er is een yogastudio en een psychotherapiepraktijk, een groothandel voor Chinese restaurants en een videooverwerkingsbedrijf, een prachtig zwembad op de kop van de straat en het Damiaanhuys voor mensen aan de rand van de samenleving die nergens anders terecht kunnen. De hele wereld komt hier samen op een relatief harmonieuze manier. Dat vind ik heel bijzonder."

"Dus ik vroeg mij af: is dit hier niet het leven? Is wat je hier ziet of meemaakt niet van even groot belang als de dingen die de voorpagina's van onze kranten sieren? Misschien heeft die banaalheid, die gewooneid, die je rondom je ziet, een even grote vertelkracht als Shakespeare."

Hoe zet je die inspiratie om in de praktijk?

"Het was mijn ambitie om een jaarverslag te maken door een heel jaar lang het leven in mijn straat te observeren en neer te schrijven. Vervolgens wilde ik zoeken naar de poëtische verbanden tussen macroschaal en microschaal. In hoeverre hebben wereldse gebeurtenissen invloed op wat er zich in mijn straat afspeelt, en omgekeerd? Bestaat het butterfly-effect echt? Als ik mijn bloempot uit het raam laat vallen, ontploft Beiroet dan?"

"Ik was eerst van plan een jaaroverzicht van 2019 te maken, maar toen gebeurde er in maart 2020 iets wat mijn these van wisselwerking bevestigde. Een pandemie legde in een mum van tijd mijn hele straat lam. Ik heb dus mijn hele project omgegooid en maakte een jaaroverzicht van 2020."

"In hoeverre hebben wereldse gebeurtenissen invloed op wat er in mijn straat gebeurt, en omgekeerd?"

"Op zoek naar deelnemers voor 'Familiestraat' bezocht ik alle 80 huisnummers, om met de mensen te praten en hen te vragen om mee te doen. Als iemand niet thuis was, dan kwam ik een andere keer terug. Zelden waren mensen argwanend of negatief. Het is waardevol om langer dan enkele minuten te praten met iemand die je voordien nog niet kende."

"Vervolgens hebben we de straat nagebouwd in een hangar, met het publiek op de kop van de straat. Het resultaat was een 6 uur durende performance met 250 buurtbewoners waarbij we alle theatrale middelen hebben ingezet, zoals vuurwerk, alle mogelijke lichten, dag en nacht, zomer en winter, regen en wind..."

Was dat de reden om de voorstelling binnen, in een hangar, op te voeren en niet in de straat zelf?

"Ik wou er heel nadrukkelijk theater van maken. Vandaar ook de volledig nagebouwde straat uit karton, een decor van 80 meter. Als je het in de straat zelf zou spelen, blijft dat toch nog het gewone leven. Door er theater van te maken, creëer je een beschouwende afstand, zet je jezelf een stukje buiten de realiteit en kan je alle evidenties op een andere manier in vraag stellen. Dat lukt niet gewoon op straat. Ik vond het belangrijk dat je voelde dat de figuranten 'het toneel van de werkelijkheid van de dingen die gebeurd zijn' aan het spelen waren. Als dat zo oprecht mogelijk gebeurt, dan levert dat enorm veel poëzie op, vind ik."

Kwam de performance tot stand samen met de bewoners?

"Nee, de projecten beginnen en eindigen bij mij. De scenario's zijn helemaal tot in het detail uitgeschreven. Ik weet perfect wat ik wil en wat er moet gebeuren, maar ik vind het ook fijn om op het moment zelf zaken bij te sturen."

"Kunstenaar Pavel Altheimer heeft het over *directed reality*. Je tekent een aantal lijnen uit, maar de uitkomst moet je durven loslaten. Ik zeg altijd tegen mijn deelnemers dat ze gewoon van A naar B moeten wandelen en dat mogen ze op hun eigen manier doen. Ik regisseer dus eigenlijk nooit in dit soort projecten, ik regel eerder het verkeer. Wat gebeurt, gebeurt, en negen kansen op de tien gebeurt er iets heel bijzonders. Soms zit het er totaal naast, maar ook dat is ontroerend."

Werk je het liefst samen met professionele acteurs of met de 'gewone' mensen uit de straat?

"Ik vind professionele acteurs hele lieve en leuke mensen, maar ik vind mensen die niet acteren heel mooi om naar te kijken. Ik vind dat er enorm veel echtheid en oprechtheid van hen uitgaat, iets wat professionele acteurs moeilijker kunnen bereiken. Bij acteren op een podium gaat het vaak over excelleren, over prijzen winnen en *shinen*, en dat is niet van toepassing op mijn werk. Het gaat over mensen die gewoon mensen zijn en dat vind ik ontroerend."

"Ik repeteer daarom ook bewust heel weinig. 'Familiestraat' werd bijvoorbeeld in 3 dagen gerepeteerd. Een groot deel van de performance werd live geregisseerd door *cue* regisseurs in de coulissen."

"Als het begin goed zit, dan kan je alles wat lossen, dan gaan de dingen wel vanzelf. Dit soort projecten moeten het hebben van het *happening* karakter. Als je komt kijken, zie je het stuk ontstaan voor je ogen en dat is de essentie

'Familiestraat' © Wannas Cré

van theater. Ik vind het ongelooflijk om op deze manier projecten te maken en alles te ontdekken samen met het publiek. Dat maakt het natuurlijk wel heel spannend, want het kan gigantisch misgaan, al probeer ik projecten te bedenken waarin het niet zoveel uitmaakt of iemand iets verkeerd doet."

"Ik regisseer niet, ik regel het verkeer."

Heb je nog tips voor theatergroepen in de vrije tijd die aan de slag willen met het alledaagse?

"Ik geloof niet dat de inspiratie zal komen door een goddelijke inval op een zolderkamer of een muze die langskomt. Je moet die echt gaan opzoeken. Alles begint met gaan wandelen en rondkijken. Je moet naar buiten, met de mensen spreken, dingen lezen, dingen zien. Zelf kan ik op elk moment geïnspireerd raken. Het is leuk dat de plek waar ik woon uiteindelijk mijn voornaamste materiaal is. Vertrekken van de mensen, de straten, de wijken en plekken rondom jezelf. Je moet het niet te ver zoeken, soms ligt de inspiratie gewoon voor het rapen voor je deur. Alles kan uitmonden in een voorstelling. Er is een Japans gezegde: "Kijk niet in de spiegel, maar door het raam". Ik denk dat dit belangrijk is voor elke kunstenaar."

Nog tot 2 juli is er een tentoonstelling van Thomas Verstraeten bij de Fred & Ferry Gallery in Antwerpen. Er speelt een film van ongeveer 30 minuten, een samenvatting van 'Familiestraat'.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via <https://bib.opendoek.be>

PETER DE PAUW, ALEX DESIRON, BASTIAAN MALCORPS EN DE VLAAMSE TONEELAUDEURS (VTA)

Rachida Lamrabet en Dimitri Leue DE ZAAK VAN DE DIEREN TEGEN DE MENSEN

*"Zonder geest blijft een beest
een beest een beest een beest"*

DRAMATISCHE FABEL
BEZETTING VRIJ IN TE VULLEN

Gebaseerd op het filosofische boek met dezelfde titel volgen we in deze fabel de dieren die de mensen voor de rechter dagen. Zij willen niet langer misbruikt worden als louter vlees, bont, of huisdier en willen dat hun territorium niet langer afgenomen wordt. Na een zeer menselijke discussie wordt de Nachtegaal door de dieren op pad gestuurd, op zoek naar een mens die voor hen wil pleiten.

De tekst is een basis; een productie staat of valt met de creativiteit die regisseur, scenograaf en acteurs aan de dag leggen om de dieren te verbeelden en te zijn, beelden te kiezen... kortom, om alles te visualiseren. Of zoals de Nachtegaal zegt: "Doe wat u wil. Wat u voelt". (PdP)

Sven De Ridder en Brick Van Dijk KERSTEKINDEREN

"Ik moest toch incognito blijven?"

KOMEDIE / KLUCHT
3H/2D

Twee mannen reizen stiekem hun dochters achterna naar Oostenrijk. Ze vrezen dat de dames niet alleen voor de sneeuwpret gaan. Na heel wat hilarische capriolen ontdekken ze dat de meisjes optrekken met een skileraar die vroeger nog de echtgenotes van de mannen heeft verleid.

Alle ingrediënten van een goede deurenkomedie zijn in ruime mate aanwezig en worden in hoog tempo afgevuurd. Hoge moeilijkheidsgraad voor de acteurs door het hoge tempo. Ook voor de decorbouwers! Uitmendend voor een avondje ongecompliceerde pret. (AD)

Shawki Abdelhakim HASSAN & NAÏMA

*"Left her the house, and went to meet
Death. Life is hard."*

TRAGEDIE
2H/9D EN EEN KOOR

Het Egyptische antwoord op Romeo en Julia vertelt het verhaal van een arme jongen die verliefd wordt op de dochter van een rijke handelsfamilie. 'Hassan and Naïma' is één van de teksten uit de bundel 'Arabic Writing Today', waarin enkele klassiekers uit de Egyptische theatercultuur een (Engelstalige) indruk maken, vaak aan de hand van verhalen die ons bekend zijn in een andere vorm.

Een aanrader voor groepen die bekende figuren in een nieuwe context willen plaatsen, of voor iedereen die graag theaterteksten uit andere verhaaltradities leest. (BM)

Colette Freedman DE AFFAIRE

"Een perfecte affaire bestaat niet."

RELATIEDRAMA
2H/3D

Een echtpaar sticht samen een reclamebureau en laat het uitgroeien tot een succes. Hij wordt steeds meer opgeslorpt door het bedrijf, zij neemt langzaam de kinderen en het huishouden als prioriteit. Ze houden nog van elkaar, maar de seks dooft uit.

Als er een succesvolle, hardwerkende, jonge assistente bij het bedrijf komt, wekt dat bij hem de gevoelens van vroeger op. Ze beginnen een affaire. Het moment komt dat hij een keuze moet maken.

Deels in dialogen, deels in monologen wordt de beleving van de personages diepgaand, scherp en herkenbaar gebracht. Een bijzondere enscenering, waarbij de hoofdpersonages permanent op de scène tussen sobere zetstukken zitten, ook wanneer ze niet aan het woord zijn. Een aanrader voor een publiek van liefhebbers. Een forse uitdaging voor de acteurs. (AD)

Marc Reynaert

EEN JONGE VROUW

"Waarom doe je dat altijd?

Ik verdraag het niet langer, Jamal."

DRAMA
5H/3D

Hoofdpersonage is Sandra, een meisje met een verstandelijke beperking. Ze woont in een studio, werkt in een beschutte werkplaats en krijgt hulp bij het beheren van haar budget. Sandra wil zo graag een 'normaal' leven leiden en een gezinnetje stichten, maar wanneer ze van de gynaecoloog verneemt dat ze, zonder dat ze het heeft geweten, gesteriliseerd is, stort haar wereld in. Ze gaat een schijnhuwelijk aan, maar de jongeman wil echt met haar trouwen en kinderen hebben.

Het turbulente leven van Sandra wordt getoond in 30 elkaar snel opvolgende tafereelen. Door kwetsbare mensen op te voeren, toon je het harteloze, het meedogenloze in de samenleving, maar ook het menselijke waar je het niet verwacht. (VTA)

Alan Ayckbourn

TUIN MANEUVERS

"En daar is Tom.

De sluipende dierenarts."

TRAGIKOMEDIE
3H/3D

In de Norman Conquests ('Living Maneuvres', 'Tafelmanieren' en 'Tuin Maneuvres') zijn we getuige van een weekend dat drie broers en zussen ongepland doorbrengen in het ouderlijk huis. In het derde deel volgen we de gebeurtenissen in de tuin. We komen te weten waarom Sarah in de andere twee delen plots genoeg krijgt van Willems grappen, en waarom de onhandige dierenarts zo lang aarzelt om Annie uit te vragen.

Een vlotte komedie, die op zichzelf kan staan, maar samen met de andere twee delen uitgroeit tot een krachttoer. De deftige broers en zussen worden van typetjes tot complexere personages, de opportunistische Willem wordt van een irritante leegloper een merkwaardig soort vrije geest. Een opmerkelijke komedie, voor vlotte spelers die met grote halen, maar ook met fijne penseelstreken kunnen werken. (BM)

Anouk Saleming

BACKFIRE

*"Sinds vandaag is er een gisteren
en een morgen"*

JEUGDTHEATER
8H/7D

Een tragisch ongeval. Een kind met een wapen. Stanley wordt vermoord door de vijfjarige Vinnie, in het park. Maar Vinnie en Stanley maken deel uit van een gemeenschap, en een complex verhaal gaat aan het ongeluk vooraf. De jongeren van alle leeftijden, geslachten, afkomsten en pluimages, getuigen over wat er gebeurde. Tot ze onvermijdelijk het fatale moment van Stanleys dood moeten reconstrueren.

Een interessante tekst voor een (grote) groep jonge acteurs, die vlot wisselt tussen feitelijke omschrijvingen en poëtisch taalgebruik. (BM)

© Alain Vanhove

Ben je actief bezig met theater in de vrije tijd of ga je er vaak naar kijken? Wil je theatergroepen in jouw regio ondersteunen en zo meebouwen aan een sterker theaterlandschap in Vlaanderen en Brussel? Of ben je gewoon op zoek naar een fijne groep mensen die dezelfde passie delen? Dan hebben we een match!

Als OPENDOEK-vrijwilliger breng je noden en ideeën uit het werkveld in kaart. Heb je creatieve ideeën of organiseer je graag activiteiten? Fotografeer of film je graag? Ben je sterk in sociale media of knoop je snel met iedereen een gesprek aan?

OPENDOEK gaat steeds op zoek naar wat jouw persoonlijke bijdrage kan zijn. In ruil voor je engagement biedt OPENDOEK je gratis lidmaatschap aan met allerhande voordelen. Je onkosten worden vergoed en je wordt uitgenodigd op al onze activiteiten, festivals, regiobijeenkomsten en contactdagen.

Ben jij de persoon die we zoeken?
Stuur dan een mailtje naar secretariaat@opendoek.be

SPOTS

OP WEST

Theaterfestival
Westouter
7 > 10 juli 2022

www.opendoek.be/spotsopwest

OPEN
DUK

Heuvelland

KW
Thuis in
West-Vlaanderen

FOCUS|LTV

Vlaanderen
verbeelding werkt

